

SDÚ jako renesanční dílna

Často jsem v Sociodiagnostickém ústavu od dr. Říhy slyšel: „Dětská psychologie (myslel tím psychologické vyšetřování dítěte), to je jako renesanční dílna. Tam jsou mistři a učedníci. Ti učedníci se dívají mistrům do rukou a sami mohou tak nejvýš malovat koni zadek.“

Zdeněk Matějček
(1922)

Dětský psycholog. Zabývá se především vývojovou psychologií, sociální psychologií dětství, organickými poškozeními mozku a jejich následky v psychickém vývoji dětí, specifickými poruchami učení, rodinou a její problematikou. Je autorem či spoluautorem četných odborných a popularizujících publikací domácích i zahraničních.

Tím učedníkem jsem byl já a mistry byli PhDr. Anna Smržová, PhDr. Milada Nováková a PhDr. Josef Langmeier. Když jsem do SDÚ přišel, vůbec jsem nepostřehl, že on je vlastně jen o rok starší než já – pro mne to byl prostě mistr. Však mi také nejvíce pomáhal. (V roce 1951 jsme měli společně promoci.)

Jak se dělají hromadné zkoušky, tomu jsem se naučil dosti rychle. Jeden den v týdnu byl totiž v SDÚ vyhrazen chlapcům – delinkventům z Dobrého pastýře a jeden den dívkám z Hodkoviček. Napřed proběhly všechny možné orientační zkoušky, včetně Stavělovy, a pak už po jednom šli chlapci nebo dívky k individuálnímu vyšetření. To už byla jiná věc. Vyšetřovaly se děti od malička do věku mladistvého, s problémy vskutku nejrůznějšími – snad jsme viděli všechno, co bylo špatné do sta kilometrů od Prahy. Vysedával jsem tedy u dr. Smržové a Novákové a u dr. Langmeiera a díval se jim do rukou – a byl celý šťastný, když mi svěřili nějaký úkol. K tomu dr. Říha dodával: „Psychologický test, to je jako břitva, můžete se jí oholit, ale taky pořezat. Až vyšetříte tisíc dětí, tak budete rozumět té břitvě (tj. nástroji, metodě, testu), ale to ještě vůbec nemusíte rozumět dětem.“ (Možná, že právě tady má původ moje posvátná úcta k „porozumění“ – vím, co to dá práce!) Instrukce k testům jsem se učil nazpaměť a všechno si ověřoval na dětech v příbuzenstvu a pak ovšem na vlastních dětech.

Že psychologické vyšetření není jenom věcí technického ovládní testů, to mi ukázal dr. Langmeier

Porozumíme-li testové metodě, neznamená to ještě, že rozumíme dětem.

dost brzy po začátku. Hromadné zkoušky se dělaly na verandách, které přiléhaly k našemu ústavu. Tužky se ořezávaly do odpadního koše. Tam se také házely papíry a všechno možné smetl. Jednou po zkouškách do této místnosti přivedla za dr. Langmeierem jedna maminka svého chlapce asi čtyřletého, krajně hyperaktivního (dnes bychom řekli „těžká lehká mozková dysfunkce“). Maminka právě přesvědčovala dr. Langmeiera, že dítě je zcela normální a jen učitelka v mateřské škole má nesmyslné připomínky, když tu chlapec, který jinak bezúčelně pobíhal kolem, bleskově popadl koš, strčil do něj hlavu až po ramena, pak si kecl na zem a všechno si vysypal na hlavu. Obraz „eminentně tristní“, řekla by dr. Smržová, blahé paměti. Dr. Langmeier nehnul ani brvou, jen jemně mamince povídá: „Přece jen myslím, že by to asi něco málo potřebovalo.“

Musím ale dokončit to, co jsem nakoušl v minulém příspěvku. Začátek let padesátých byla doba zlého ideologického tlaku. Zrušeno bylo ministerstvo sociální péče, náš SDÚ přešel pod ministerstvo školství – a to jej shledalo nepotřebným. Přesídli jsme na Vyšehrad do bývalého Ulmanova porodnického sanatoria. Asi půl roku jsme přežili, ani nevím jak, a v roce 1954 nás převzala dětská psychiatrie Kraje pražského, která se právě pod vedením primáře JUDr. et MUDr. Otakara Kučery formovala. Než se tak stalo, dr. Říha náhle na infarkt zemřel. Personální složení teď už bývalého SDÚ zůstalo zachováno, až na to, že dr. Langmeier se svou paní už dříve odešli do Havlíčkova Brodu a nově nastoupila PhDr. Rudolfa Rónová. Náplň práce se mnoho nezměnila. Změnily se však vnější podmínky.

Do té doby náš ústav vydával každý měsíc jakýsi oběžník, v němž byly uváděny všechny ústavy v oblasti sociální péče (dnes by to odpovídalo zařízením speciální pedagogiky), jejich indikace a počet volných míst. Sít těchto ústavů od dob první republiky byla vyvážená a praxí prověřená. Nyní dostávala trhliny jednu za druhou. Hlavním likvidátorem byl jakýsi soudruh Turnovec. (Nikdy později jsem o něm už nic neslyšel.) Dr. Říha, který, chudák, musel chodit na likvidační konference, přišel jednou a tlumočil nám tehdejší komunistickou doktrínu sociální péče v podání onoho velkého inkvizitora. „To máte tak.“ prohlásil soudruh Turnovec, „za dřívější éry byli na vesnici všelijací degenerovaní šlechtici. U nich sloužily všelijaké vesnické děvečky. A z toho byli všichni ti blbečkové, co jich je po vesnicích. Teď už nemáme ani šlechtice ani děvečky – tak nebudou ani blbečkové. Tak nač bychom měli pro ně ústavy!“

V té době sama sebe zrušila ovšem i Psychologická společnost. *ilustrační foto k článku Růžena Beránková*